

Niels Peters sidste rejse

– og andre grumme fortællinger fra lykkeland

BODIL JOHANNE JØRGENSEN

Niels Peters sidste rejse

– og andre grumme fortællinger fra lykkeland

Af samme forfatter
Intuition - Ledelse med hoved og hjerte.
TURBINE forlaget 2007.

Niels Peters sidste rejse
– Og andre grumme fortællinger fra lykkeland
Af Bodil Johanne Jørgensen
© Bodil Johanne Jørgensen, 2013
1. udgave, 1. oplag
Redigering: Helene Lund Sylvestersen
Omslag: Bitten Vernerisen
Sats: Birgitte Herkild

Alle rettigheder forbeholdes
ISBN: 978-87-7141-471-4

Indhold

Indledning	7
1 Vær i nuet	15
2 Tante Karens liv	25
3 Niels Peters sidste rejse	33
4 Anne Sofie tog ansvar	45
5 Farmor havde et træben	55
6 Havfruen svømmede væk	63
7 Flittiglise	77
8 Man kan ikke bare få en ambulance	89
9 Lisbeth blev fyret	95
10 Husk at sige tak	105
11 Finn var bange for rudekuverter	111
12 Lars arbejdede på Thulebasen	119
13 Anne-Birgittes drøm	127
14 Forsøg på at stjæle en motorcykel	141
15 Afsked med kollegaen Trine	149
16 Tanjas liv blev sat på standby	155
17 Lægeordineret hund	163
20 gode råd – til dit møde med sundhedssystemet	173
Tid til refleksion	177
Sundhedsvæsenets kommunikation med borgeren	189
Hvad kan du selv gøre?	193
Hvorfor er døden tabu i vores kultur?	201
Det sidste ønske	211
Afslutning og tak	217

Indledning

Hvorfor bliver det pludselig vigtigt, at man får pudset sit sølvtøj? Hvorfor bliver gamle malerier med ét særligt betydningsfulde? Og hvad sker der med os, når medicinen tager over?

Hvilke tanker gør den døende sig, og har han eller hun haft et godt liv? Husker vi at spørge dem, inden de forsvinder for evigt? Tør vi?

For nogle mennesker er døden stadigvæk tabu i vores samfund. Hvis det er et tabu for dig, skal du måske ikke læse denne bog. Eller måske skal du netop gøre det, for der er ikke noget at være bange for, og i den sidste ende ender alt godt.

Døden er en naturlig del af livet. Du fødes alene, og du dør alene. Uanset hvor mange du har omkring dig på dit dødsleje, så dør du alene. Det er en opgave, du må klare selv.

Det er også en del af livet at miste. Vi mister alle sammen nogle af vore kære undervejs.

Når mennesker ligger på det sidste, får de ofte mange kræfter på det psykiske område. Tidsperspektivet udvider sig, og de repeterer livet på godt og ondt. Lytter man godt

efter, kommer der tit nogle gode fortællinger ud af det, fordi intensiteten er der. Mange taler stærkt og i hovedsætninger. Det hele bliver mere nærværende og nogle gange intimt, fordi der ikke er tid til alt for meget udenomssnak eller tomgang.

Jeg har haft mange gode og dybe samtaler med dem, jeg har taget afsked med, og det er jeg dybt taknemmelig for. Jeg er hverken præst eller læge, men jeg har en uddannelse i at stille spørgsmål og lytte – ikke mindst at lytte til det, der ikke bliver sagt, kan være væsentligt i den sammenhæng.

Døden kan i nogle tilfælde være det bedste, der kan ske, hvis man har mistet livsmodet. Og vi behøver ikke at være bange eller berøringsangste, for det gavner ingen.

Denne bog handler bl.a. om dette, og om at tage ansvar i vanskelige situationer. Jeg har også skrevet bogen, fordi vi – som bogens cases viser – må være modige og turde tage kampen op i tide.

Nogle af mine fortællinger handler om ressourcestærke mennesker, som accepterede sundhedssystemets dødsdom over dem. Af forskellige årsager magtede de ikke kampen. Andre af dem, jeg fortæller om, var stressede, og de orkede bare ikke mere. Deres livsstil var for hård for dem.

Jeg har valgt ikke at fokusere på stress, for det har jeg gjort i en anden bog. I stedet har jeg skrevet om døden, men nogle af eksemplerne kunne lige så godt handle om stress og livsstilssygdomme.

Personerne i bogen er anonymiserede, og fortællingerne er objektive, så godt som muligt, og som jeg husker det, det vil sige ikke følelsesmæssigt orienterede. Ordene er sagt.

Eksemplerne er tidstypiske for den tid, vi lever i. Der er nogle fællestræk, og jeg tror, du vil genkende eksemplerne fra dit liv, for det er fortællinger om helt almindelige danskere.

Bogen handler om, hvordan det opleves at stå på side-linjen, nogle gange magtesløs, og nogle gange bare som et vidne til livet, om at forholde sig til, hvad folk siger i de situationer, hvor de sædvanlige filtre er taget bort, og man står helt nøgen tilbage.

Døden behøver ikke være tung og trist, men nogle gange kan den forekomme grotesk, og det tror jeg, til dels kan tilskrives vores kultur, hvor vi hellere gemmer os end konfronterer det, som vi oplever eller er vidne til.

Vi siger, vi er lykkelige i vores land. Nogle mener endda, at vi er det lykkeligste folk på Jorden. Det kan vi måske godt en gang imellem stille spørgsmålstejn ved, for er det i virkeligheden, fordi vi lader os stille tilfredse med lidt, at vi synes, vi er lykkelige? Er det, fordi vi ikke stiller så store krav til livet?

Vi lever i et land, hvor næsten 10 % af befolkningen hver dag spiser antidepressive midler, "lykkepiller", på grund af depression og stress, og vi har en meget høj selvmordsrate, hvilket er paradoksalt, når man tager i betragtning, at vi skulle være det lykkeligste folk i verden.

Og hvordan forholder det sig med værdigheden i den sidste del af livet? Er de fleste af os ikke i virkeligheden bange for at ende med robotstøvsugere, vaskerobotter, færdigforarbejdet mad, hvor der kun er kigget på ernæring, men ikke på kvalitet, forskellige hjemmehjælpere, som er stressede og rundforvirrede og måske ikke engang snakker sproget, eller vi bliver koblet af it-samfundet for til sidst at blive aflivet af en narkosesygeplejerske på et hospital.

I det lille, fattige buddhistiske land Bhutan, hvor man også har beviser for, at man er verdens lykkeligste folk, har man spurgt en stor del af befolkningen, hvor mange de tror, der vil være til stede på deres dødsleje. Gennemsnittet er seks. Vi har ikke tilsvarende uddybende lykkeundersøgelser her i landet, men man ved, at en masse mennesker dør helt alene uden pårørende omkring sig, fordi vi lever mere og mere isolerede fra hinanden, og familiesammenholdet ikke længere er det samme, som det var engang.

Engang mødte jeg en kvinde, som sagde, at for hende var beviset for, at hun havde haft et lykkeligt liv, at der kom rigtig mange til hendes begravelse. Hvad viser, om man har haft et godt liv? Er det antallet af gæster ved begravelsen, eller hvad er kriterierne? Mon ikke det lykkelige liv er individuelt?

I min fortælling om tante Karen for eksempel var det hendes selvopfattelse, at hun havde haft et godt liv. Hun levede det enkle liv med nøjsomheden helt ud til kanten,

og hun levede i en tidslomme i sin egen lille verden langt fra det moderne liv, som de fleste mennesker lever i dag.

Dengang jeg var barn, sagde min mor altid til mig, at jeg skulle sørge for at have rene underbukser på, hvis jeg blev kørt ned af en bil og skulle på sygehuset. Dette udsagn er lige så logisk, som det er vigtigt at pudse sit sølvtøj, inden man dør. "Man ved aldrig, hvad dagen bringer, før solen går ned," siger et gammelt ordsprog.

Denne bog er en debat- og biografibog. Den indeholder fortællinger fra det virkelige liv og er ikke nogen videnskabelig afhandling.

Målgruppen er nysgerrige mennesker, men også dem, som arbejder professionelt i sundhedssystemet, og dem, der sætter rammerne for sundhed og det gode liv, for eksempel sundhedspersonale, politikere og embedsmænd.

Læseren opfordres til at reflektere over de enkelte cases undervejs i læsningen.

Jeg håber, du får glæde af bogen. God fornøjelse!

1

Vær i nuet

“Sprit jer nu godt af! Alkogelen står i køkkenet. Lad være med at røre ved mig! Jeg giver ikke hånd til jer, men sørg nu for at blive sprittet af. Det er farlige stoffer, jeg har i kroppen. De slår mig sgu ihjel.”

Lotte lå hjemme i parcelhuset i en forstad til Århus. Hun lå og tronedede i den store, højt hævede hospitalsseng, som var stillet op midt i stuen. Lotte var et lille, stort menneske.

På trods af sygdommen så hun stadigvæk godt ud. Hendes hår var blevet gråt i stedet for den mørke farve, det ellers havde haft. Hendes stemme var dybere og grovere, end den plejede at være. Hendes øjne havde forandret sig, de var mørke, men klare i blikket, og hun virkede mindre, end hun plejede.

Stuen var temmelig rodet, hvilket ellers ikke lignede Lotte. Hun var et sirligt og ordentligt menneske. Der var bunker af papir over det hele. Gamle udklip, notater, billeder, briller, nips og stearinlys i store mængder, alt lå og flød over hele huset. Hun havde gennemgået det hele, fået handlet nogle værdipapirer og ryddet op i kontiene. Hun var tidligere revisor. Der skulle være orden i tingene, også her til sidst. Der måtte ikke være en finger at sætte på det økonomiske. Alt var blevet vendt og

diskuteret med en veninde, også revisoruddannet, som hun havde tillid til, for Lotte var et meget privat menneske.

“Der skal være styr på det,” sagde Lotte. “Min søn skal kunne finde ud af det. Det hele skal stemme.”

“Kig nu på mit sølvtøj,” lød det inde fra stuen. “Det er i skabet ved køkkenet. Bag ved døren ud mod bryggerset. Jeg nåede lige at få det pudset. Jeg er jo lidt af en samler.”

“I må gerne kigge ind i mit soveværelse, her har jeg en masse malerier, som står på gulvet.”

“Kig jer omkring i hele huset.”

“Jeg har lige købt to nye lædersofaer. Jeg ved ikke, hvor de skal stå, eller om jeg overhovedet har plads til dem, men nu har jeg bestilt dem, for jeg trænger til lidt nyt. Der skal ske noget.”

“Jeg elsker jer alle sammen.

Jeg er så glad for, at I er kommet for at besøge mig.”

“De siger, jeg ikke oplever julen i år. Nu er det september, og snart efterår. Jeg vil snyde dem, vil jeg. Jeg skal nok overleve julen. Hvis jeg overhovedet kan få mine sko på mine tykke fødder, så vil jeg tage de flotte dansesko på med den høje hæl. Og så skal jeg vise dem. Jo. Jeg vil sige ja tak til at holde jul i Sønderjylland. Det har jeg ikke gjort før, selvom jeg har været inviteret. Nu er det tiden. Der er godt tre måneder til jul, ikke sandt?”

“Jeg er kun 68 år. Jeg fylder 69 i marts næste år og 70 år i 2014, hvis jeg da er her så længe.”

“Jeg har en masse knuder i ryggen, som har gjort mig lam fra brystet og ned. Jeg kommer aldrig til at gå igen. Men nu har jeg klaret denne væmmelige cancer-sygdom i fire år. Der har været op- og nedture, med mange indlæggelser, men jeg er her da endnu. Cancer er en grim sygdom. Den slår os sgu ihjel.”

Lotte speedsnakkede. Hele sit 68-årige liv på halvanden time. Det var svært at følge med, men vi fik en hel del Århus-historier og fortællinger om byens originaler fra den tid, hvor Århus endnu var så lille en by, at folk fra det bedre borgerskab alle kendte hinanden. Det var før, vi blev så puritanske; der var liv og glade dage dengang i 1960'erne og 1970'erne.

“Du sendte mig en sød sms, den blev jeg meget glad for.”

“Det er min søns 35-års fødselsdag i dag. Det er derfor, vi har buffet i køkkenet. Spis endelig af maden! Der er rigeligt, tror jeg. Hils også på de andre gæster, jeg har! De er her alle sammen. Alle dem, der har betydet noget for mig i mit liv.”

“Om lidt kommer hjemmesygeplejersken for at se, om jeg har slået en prut i bleen, så må I gå udenfor i haven. Det er vist også dejligt solskinsvejr. Bliv derude, mens hjemmeplejen er her. Nyd haven, den har jeg nydt i mange år. Al den tid, jeg har boet her, og det er mange år efterhånden. Kig jer omkring. Snak med hinanden.”

“Jeg er glad for, at min søn har taget plejeorlov og er her hele tiden. Han kan passe mig den sidste tid. Vi har haft nogle gode samtaler, vi er kommet tæt på hinanden igen. Det var ikke nemt for ham som barn, hvor jeg indrømmer, jeg var karrierekvinde. Jeg passede ham ikke for godt, fordi

jeg hele tiden var optaget af at gøre mit arbejde så godt som muligt. Det har jeg sagt undskyld for nu. Revisionskontoret krævede så meget af mig, og vil du være med på beatet, så må du give dig selv fuldt ud. Min søn kan lave alt det praktiske her den sidste tid. Selve plejen kommer der nogen og sørger for. Han er jo en mand, så han skal ikke tage sig af min krop. Det er der andre, som gør.”

“Fatma hed hun, en af dem, som passede mig på Århus Sygehus.

‘Hvor længe har du været ansat her?’ spurgte jeg hende.

‘I otte år,’ svarede hun, ‘og jeg er stadigvæk løst ansat.’

‘Jamen søde Fatma, det må du gøre noget ved! Vil du gerne uddanne dig, så går du til afdelingen og beder om at få betalt en uddannelse, så kan du søge om at blive fastansat.’”

Lotte var så heldig at være på hospitalet længe nok til, at Fatma en dag kom og sagde:

“I dag, er den lykkeligste dag i mit liv. Jeg er blevet fastansat og har fået lovning på en uddannelsesplads. Det kan jeg takke dig for.”

Det var typisk Lotte, hun ville altid hjælpe de svage. Hvis hun mødte en i bussen, som havde det svært, var hun altid parat med gode råd og hjælp.

“Jeg har ikke prøvet at dø. Jeg ved ikke, hvordan man gør, men jeg finder nok ud af det.

Jeg er bange! Nej, jeg er nysgerrig, for så prøver jeg også det. Nej, jeg vil ikke være bange.”

“Nu vil jeg læse et digt af forfatteren Eckhart Tolle om at være i nuet, og så skal I gå.

Forstår I det? Jeg læser, og så går I. Forstår I det?

Jeg siger ikke farvel, men på gensyn til jer alle sammen.”

Det var bidende koldt ved kirken lige før jul, hvor vi tog afsked med Lotte.

Der var mødt mange op. De fleste var kvinder, og en stor del af dem havde Lotte betydet noget særligt for.

Hun havde overlevet to ægtemænd. I mange år havde hun intet liv ud over arbejdet og pasningen af en næsten 30 år ældre mand, men den omsorgsrolle trivedes hun godt med. Da han døde, fandt hun hurtigt en ny mand, som hun var sammen med i nogle år, men også han døde.

“En mand var vigtig for mig. Jeg tør sgu godt indrømme det. Det var et svagt punkt ved mig.

Jeg har haft et godt liv, og det var vigtigt for mig at have en livsledsager, én, jeg kunne grine sammen med.”

“Humor er vigtigt, uden den går det ikke,” var et af hendes mottoer, og det var noget af det sidste, hun sagde til os veninder.

Nu var det tid til at sige et sidste farvel til Lotte i denne verden. På trods af vinterkulden tittede solen frem bag skyerne lige i det øjeblik, rustvognen satte i gang fra kirken. Der blev lys, og Lotte forsvandt. Hun var afklaret med sit liv, og at døden er en del af livet, og derfor var mindehøjtideligheden smuk og intens.

Accept af nuet

Overgivelse er den enkle men dybe visdom at *give efter* for livets strøm i stedet for at *gøre modstand* mod den. Det eneste sted, du kan opleve livets strøm, er i Nuet, så at overgive sig er at acceptere Nuet ubetinget, uden forbehold. Det er at give slip på den indre modstand mod det, der er. Indre modstand er at sige "nej" til det, der er gennem mentale vurderinger og følelsesmæssig negativitet. Det bliver særlig tydeligt, når tingene "går galt", hvilket betyder, at der er en kløft mellem sindets krav eller faste forventninger og det, der er. Det er smertekløften. Hvis du har levet længe nok, ved du, at tingene "går galt" temmelig ofte. Det er præcis på de tidspunkter, du må praktisere overgivelse, hvis du ønsker at fjerne smerten og sorgen fra dit liv. Accept af det, der er, frigør dig straks fra din identifikation med sindet og genskaber dermed kontakten til Væren. Modstanden er sindet.

Overgivelse er et rent indre fænomen. Den betyder ikke, at du på det ydre plan ikke kan tage initiativ og ændre situationen. Faktisk er det ikke hele situationen, du skal acceptere, når du overgiver dig, men kun det lille udsnit af den, der hedder Nuet.

Hvis du f.eks. sad fast i noget mudder et eller andet sted, ville du ikke sige: "O.k., jeg resignerer og bliver ved at sidde fast i mudderet." Resignation er ikke overgivelse. Du behøver ikke at acceptere en uønsket eller ubehagelig livssituation. Du behøver heller ikke at bedrage dig selv og sige, at der ikke er

noget galt med at sidde fast i mudderet. Nej. Du accepterer fuldt ud, at du ønsker at komme ud af det. Derefter snævrer du din opmærksomhed ind til det nuværende øjeblik, uden på nogen måde at rubricere det mentalt. Det betyder, at der ikke er nogen vurdering af Nuet. Derfor er der ingen modstand, ingen følelsesmæssig negativitet. Du accepterer dette øjeblik "såledeshed". Derefter handler du og gør alt, hvad du kan, for at komme ud af mudderet. Den form for handling kalder jeg for positiv handling.

Den er langt mere effektiv end negativ handling, der kommer fra vrede, fortvivlelse eller frustration.

Eckhart Tolle, *Nuets kraft*